

Α. ΠΕΠΕΔΑΚΗΣ

ΟΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΕΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Γ 12/5

Α. Ν. ΝΕΝΕΔΑΚΗΣ

ΟΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Α.Σ.Κ.Ι. αριθ. εισερχομ..... 8786

Ἡ μακέτα τοῦ ἐξώφυλλου
ἔγινε ἀπὸ τὸν συγγραφέα

Α. Ν. ΝΕΝΕΔΑΚΗΣ

ΟΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΕΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

1964

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΜΑΜΟΥΘ

ΚΑΝΕΙΣ δέ μιλούσε. Πιό πέρα δέν άκουγόταν τίποτα. Μόνο τό κύμα χάιδευε τό καινούριο τσιμέντο. Μήτε μιά πνοή άνέμου δέ σάλευε. Κι' όταν ξεφυγε ή μηχανότρατα είταν σάν τήν τελευταία μας έλπίδα.

Μας έλυσαν τίς χειροπέδες και σταθήκαμε στην άποβάθρα. Ό σκοπός άλφαμίτης πηγαινορχόνταν βαρύς. Μήτε κοίταζε. Δέν κοίταζε μήτε τό καϊκι. Είχε ένα ύφος άνθρώπου πού έχουν φράξει τ' αυτιά του και πού τά μάτια του δέ βλέπουν. Κι' όμως φαινότανε πώς είτανε σκοπός. Έκανε όρισμένα βήματα και ξαναγυρούσε. Δέκα. Μήτε έννιά, μήτε έντεκα. Και περπατούσε ίσια. Πάνω σ' ένα αυλάκι μικρό πούχε μείνει άπ' τή μέρα πούριξαν τήν πλάκα και πού δέν ξεφευγε βήμα. Μιά στιγμή στη μεταβολή σταμάτησε. Άκούστηκε μιά σφυρίχτρα δυό φορές και χωρίς τίποτα άλλο γύρισε κ' είπε:

— Έσεϊς, οί δυό, κ' έδειξε, μέ τό ζύλο πού κρατούσε, μιά σκηνή.

Είμαστε τρείς και ξεκίνησαν οί δυό πρώτοι. Ό Μανώλης, ό φοιτητής της ιατρικής και ό άλλος πού δέν ξεραμε τόνομά του. Είταν ένας αδύνατος νέος άνθρωπος. Άμίλητος. Όταν ρώτησα τόνομά του, γύρισε τό μούτρο του κ' έκαμε πώς δέν άκουσε.

— "Άς τον, είπε ο Μανώλης, έχει ξαναπάει στη Σ.Φ.Α.¹ και γι' αυτό είναι έτσι.

Γύρισε και κοίταξε τον Μανώλη. Δέ μίλησε όμως. Άπ' τήν ώρα που φύγαμε απ' τό Μεταγωγών, είχαν σά νά τον είχαν περιχύσει μέ τσιγαριστό λάδι. Τό άριστερό του χέρι είχαν δεμένο στό δεξί μου, μέ τίς έγγλέζικες χειροπέδες και τόνιωθα παγωμένο.

"Όταν άνεβήκαμε στό αυτοκίνητο, μου φάνηκε τόσο αδύνατος, πού τόν λυπήθηκα. Είχα πηδήξει πρώτος και σέρνοντάς τον τόν άνέβασα στην καρότσα. Κρεμάστηκε στό μπράτσο μου και στηρίχτηκε στό άριστερό του γόνατο. Τουδωσα μιά πρόσ τά πάνω και χτύπησα στόν άγκωνα, γιατί έβαλα πιότερη δύναμη απ' ό,τι χρειαζόνταν.

Αυτές τίς στιγμές χαμογελοϋν οι άνθρωποι όταν τούς βοηθήσεις. Μά εκείνος, λές κ' είμωνα ύποχρεωμένος νά τόν σηκώνω στην πλάτη μου, κατσούφιασε. Κι' αντίς νά μέ ευχαριστήσει έγινε σοβαρότερος.

Φύγαμε απ' τή Νικοδήμου πρωϊ-πρωϊ. Δέν προφτάσαμε μήτε στό αποχωρητήριο. Στην ούρά θάταν πάνω από εκατό και στη βρύση άλλοι τόσοι. Άνεβήκαμε τούς Άμπελόκηπους κι' απ' τό διχτυωτό τής κλούβας βλέπαμε τόν κόσμο. Οι γυναϊκες περπατούσαν βιαστικά. Οι άντρες τό ίδιο. Δέ γύριζαν νά μάς δοϋν. Πήγαιναν στις δουλειές τους άμέριμνοι. Ο ήλιος έβγαине μιά στιγμή από τά σύννεφα κ' ύστερα χανόνταν. Ο οϋρανός, τά σπίτια, ό Ύμητός. Τά Τουρκοβούνια άριστερά. Η πολιτεία όλόκληρη — λές και δέ μάς έβλεπαν. Μήτε τίς χειροπέδες. Ένας-δυό πού μάς κοίταξαν έτσι γρήγορα, γύρισαν τά μάτια τους άλλου. Λές και δέν ήθελαν νά μάς δοϋν.

Τ' αυτοκίνητο έτρεχε δαιμονισμένα. Περάσαμε τό Χολαργό, τό Σταυρό και στρίψαμε δεξιά στόν κάμπο. Οι άνθρωποι κοίταζαν τό αυτοκίνητο. Μερικοί σά νά χαμογελοϋσαν κ' ύστερα έσκυβαν στη δουλειά ή τραβούσαν τό δρόμο τους. Φτάσαμε στό Λαύριο και λές δέν περάσαμε τόσα χιλιόμετρα. Ο σύντροφός μας δέν έβγαζε άχνα.

¹ ΣΦΑ = Στρατιωτικές Φυλακές Άθηνών στό δυτικό άκρωτήρι τής Μακρονήσου.

"Όπως σ' όλο τό ταξίδι, έτσι είχαν κι' αυτή τή στιγμή. Μικρό μπόι, μικρό κεφάλι και κάτι πόδια πού δέ μπορούσαν νά κρατήσουν τό κορμί του. Προχωρούσε όμως πρώτος και πίσω του πήγαινε ο Μανώλης μέ τίς μεγάλες πατούσες και τό σιτητό κορμί.

— Καλώς τονε, πάλι δώ; Γδυθείτε άμέσως! άκούστηκαν δυό τρεις φωνές, μόλις μπήκαν στη σκηνή.

Σ' ένα τραπέζι εκστρατείας άκουμποϋσε ένας στρατιώτης και τριγύρω στεκόνταν ένα τσοϋρμο. Δυό βαθμοφόροι πρόσεχαν περισσότερο τό στρατιώτη πού καθόνταν. Ο βαθμός, φαίνεται, δέν είχε καμιά άξία έδω γιατί ο στρατιώτης έβγαλε τό τσιγάρο κι' ο ένας λοχίας έτρεξε μ' ένα αναπτήρα. Κείνη τή στιγμή μπήκε κ' ένας άνθυπολοχαγός. Στάθηκε προσοχή, χαιρέτησε χτυπώντας τά τακούνια του και είπε κάτι σιγανά.

— Ξεκουμπίσου, οϋρλιασε ο στρατιώτης και κείνος χαιρέτησε πάλι, έκανε κανονική μεταβολή και βγήκε έξω.

— Νομίζεις πώς θά ξαναφύγεις από δώ; φώναξε τού συντρόφου μου. Νομίζεις πώς θά γλυτώσεις τώρα;

— Εκείνος γδυνόνταν σιγά σιγά και δέν άπαντούσε.

— Ψάξτε τους, διάταξε τούς δυό βαθμοφόρους. Τά ρούχα. Και τά παπούτσια, μπρός, θέλω νά τούς δώ τσιτσιδους. Βγάλτα!

Έμειναν όλόγδυτοι. Στά ρούχα τους βρέθηκαν λίγες δραχμές και τσιγάρα. Τά πήρε και τάβαλε σ' ένα κουτί μεγάλο.

— Γυρίστε τά μούτρα σας, είπε. Κι' όταν γύρισαν, τά μάτια του έπεσαν στά πισινά τους. Ύστερα έκαμε ένα νόημα. Οι δυό λοχίες άρπαξαν τά ξύλα πούταν άκουμισμένα στη σκηνή κ' έπεσαν πάνω τους...

Η φωνή τού Μανώλη είχε αλλάξει. Αυτό πού άκούγονταν δέν ήταν φωνή. Ένας μούγκριζε κοφτά, σταματοϋσε μιά στιγμή και μετά σά νάπαιρνε φόρα, ή λές και τούφραζαν τό στόμα, ξεφουσουσε μουγκριστά μ' όλη του τή δύναμη. Μ' είχε πιάσει σύγκρυο. Στεκόμουν και άθελά μου μετροϋσα τά βήματα τού σκοπού. Έφτά, όχτώ, έννιά... Άκούστηκε κάτι σάν σπάσιμο και μετά βρισιές. Ξεστάθηκα και πήγα νά κάμω ένα βήμα. Ο σκοπός γύρισε και μέ κοίταξε γελαστά και σίγουρα. Τά μάτια του τάδα πρώτη φορά.

— 'Αν δέν ὑπογράψεις, θά πάθεις τά ἴδια, εἶπε καί συνέχισε τά βήματά του. Στή σκηνή φώναξαν:

— 'Ελα, ἔλα, πιάστο, εἶναι χρυσό. 'Ελα καί δέν ἔχουν δεῖ τά μάτια σου τέτοιο κοντυλοφόρο. Στυλός, μωρέ! Αὐτός πού μιλοῦσε διάταξε.

Τοῦ κρατοῦσαν τό χέρι καί προσπαθοῦσαν νά στερεώσουν ἕνα κοντυλοφόρο στά δάχτυλά του. Εἶταν ὁ φίλος μου ὁ ὑπόδικος. 'Ετρεμε καί τά μάτια του τρέχαν. Στ' ἀχαμνά εἶχε δυό μπλαβάδες κ' ἡ μιά ἔσταζε αἷμα. Εἶχε πέσει πάνω στό τραπέζι. Καί σά νά τοῦχαν ξεπατώσει τή δύναμη. 'Η ράχη του κοκκίνιζε καί κάθετα στά πλευρά μερικές παράλληλες μαυρίλες πετοῦσαν γρόμπους.

Αὐτός πού διάταξε ἔμοιαζε μεγάλος καί δυνατός. 'Ολοι τόν ἄκουαν. Κρεμόνταν ἀπ' τό στόμα του καί παρακολουθοῦσαν τά χέρια του. Μιά τά χτυποῦσε νευρικά στό τραπέζι γρήγορα καί πάνω κάτω καί μιά τά κινοῦσε ἀπαλά ἢ ἔδειχνε ἀπό τά πλάγια. Οἱ λοχίες εἶταν νευρόσπαστα σωστά. 'Όταν ἔκαμε τό χέρι του ἔτσι πού τούς ἔλεγε νά σταματήσουν, στάθηκαν τά χέρια τοῦ ἑνός στόν ἀέρα καί τοῦ ἄλλου τό ξύλο πού βαστοῦσε, μιά παλάμη πάνω ἀπό τή ράχη τοῦ Μανώλη. Τό πρόσωπό του εἶχε νέου ἀνθρώπου θωριά, ὅμως τά μάτια του εἶταν σάν τό νερό. Χωρίς χρῶμα. Καμιά φορά κοκκίνιζαν κ' ὕστερα πάλι γινόταν ἀσπρουδερά.

Δέν ἀκουγόταν τίποτα τώρα. 'Ο σκοπός μοῦκανε πάλι ἕνα νόημα. 'Εβαλε τό δάχτυλό του στό μνηίγγι του καί σά νᾶλεγε: «δέ σᾶλεγα;...», ὕστερα μέ τό ἴδιο χέρι: «Τελείωσαν ὅλα...» καί τόφερε ὀριζόντια μέ τήν παλάμη τεντωμένη.

Δέν πρόφτασε νά τελειώσει καί τό χέρι του ἔμεινε. 'Απ' τή σκηνή πετάχτηκε ὁ σύντροφός μου. 'Ηρθε κ' ἔπεσε στά πόδια μας. Τόν εἶχαν σπρώξει τόσο δυνατά, πού φαινόταν νά τόν πέταξαν ἀπό μέσα σάν ἕνα σφαγμένο πουλί.

Δέν ἤξερα ἄν ἔπρεπε νά μιλήσω καθόλου. 'Ηθελα νά τόν βοηθήσω. Τίς πληγές του. Φαινόταν ξεζουμισμένος καί σωριάστηκε μισολιπόθυμος.

— Τά ἴδια θά πάθεις καί σύ, εἶπε πάλι ὁ σκοπός καί συνέχισε νά περπατεῖ. Κρατοῦσε ἕνα ξύλο παράξενο. Πρώτη φορά εἶχα δεῖ στρατιώτη σκοπό χωρίς ντουφέκι.

'Εκανε πώς φυλαγόταν ἔτσι πού μιλοῦσε. 'Όμως μιλοῦσε δυνατά καί δέν τόν ἔνοιαζε ἄν τόν ἄκουαν.

Μπροστά μου κοιτόνταν ὀλόγδυτος ὁ ὑπόδικος. Εἶταν ἀδύνατος καί τά πλευρά του ξεχώριζαν ἕνα-ἕνα. Τά πινά του εἶχαν κολλήσει κ' ἔτσι πού σούφρωνε ὄλο του τό κορμί, πεταγόταν ἢ σπονδυλική του σάν ψαρότσιτα.

Ξέχασα πώς φοβόμουν πρῖν λίγο. Δέ θυμόμωνα τί-τίπο κείνη τή στιγμή. Αὐτά πού ἀκουγόταν στό Μεταγωγῶν καί στοῦ 'Αβέρωφ εἶταν σάν ψεύτικα. Βραδυές ὀλόκληρες εἶχα περάσει ἀκούγοντας τίς διηγήσεις αὐτῶν πού γύριζαν. Εἶτανε ὄλοι ρημαγμένοι καί ξεπεσμένοι. 'Όμως αὐτό τό ἀποδίναμε στή στενοχώρια τους. Εἶχαν ἀναγκαστεῖ νά υπογράψουν δήλωση καί μπορεῖ καί νά τά λέγανε ψέματα ὅσα λέγανε. Μπορεῖ νᾶθελαν νά δικαιολογηθοῦν καί νά παραστήσουν τούς ἥρωες.

Βέβαια ὄλοι δέν εἶχαν ὑποχωρήσει. Εἶταν ὅμως πολύ λίγοι καί τό πιό παράξενο, πώς ἐκεῖνοι τίς περισσότερες φορές εἶταν γεροί. Καί μιλοῦσαν λιγώτερο ἀπό τούς ἄλλους.

— 'Ελα μέσα, σύ, φώναξαν ἀπό μέσα.

'Ο σκοπός ἔδειξε τή σκηνή καί χαμογέλασε. Παράξενος ἄνθρωπος. Περπατοῦσε τά ἴδια βήματα συνέχεια. Μπήκα σιγά, μή ξέροντας τί θ' ἀντικρύσω. Αὐτός πού καθόνταν μέ κοίταζε στά μάτια καί λές κ' ἤθελε νά μπεῖ στήν ψυχή μου.

— Θά πεις τήν ἀλήθεια, ἀκούς; Τήν ἀλήθεια...

Δέν ἤξερα ποιάν ἀλήθεια ἔπρεπε νά πῶ. 'Υστερα τούς ἔπιασαν κάτι γέλια πού τᾶχασα.

Στεκόμουν καί κοίταξα αὐτούς τούς ἀνθρώπους καί, φαίνεται, πώς εἶχα παράξενη ὄψη. 'Από μέσα μου εἶπα πώς τῶκαναν γιά νά μέ «σπάσουν». 'Όμως σκέφτηκα καί τόν ἑαυτό μου ἔτσι πού εἶμουν καί μπορεῖ νά γελοῦσα κ' ἐγώ ἄν εἶμωνα στή θέση τους. Ξεκαρδιζόταν σχεδόν καί φαίνεται, πώς βρῆκαν καί τήν εὐκαιρία νά κάμουνε τό κομμάτι τους μπροστά στόν ἀρχηγό.

— Αὐτός φέγγει, μωρέ; μέ ρώτησε.

'Ο Μανώλης εἶταν γονατιστός πίσω μου. Δέν εἶχα καταλάβει τίποτα ἀκόμη, ὅμως γύρισα σ' αὐτόν.

— Βλέπει, μωρέ; Εἶναι στραβός;

Τόν κοίταξα ἀποβλακωμένος. 'Ο Μανώλης στεκόνταν σάν ἄγαλμα, κι' ὅπως εἶταν γδυτός, φάνταζε σάν ἐκεῖ-

vous τούς μαρμαρένιους κορμούς πού ξεθάφτουν καί πού τούς στήνουν μέσα στά μουσειά.

Φαίνεται πώς ἔτρεμα. Κοίταζα τά μάτια του καί δέ μπορούσα νά τά θυμηθῶ μ' αὐτή τήν ἔκφραση. Κοίταζε ὀλοῖσια. Δηλαδή δέν κοίταζε, ἀλλά ἔτσι φαινόταν. Ἐκεῖνο τό παίξιμο πούχουν τά μάτια τῶν ἀνθρώπων ὅταν βλέπουν, κείνη ἡ λάμψη πούχαν τά μάτια του, καί πού ἔχουν ὅλα τά μάτια, εἶχε χαθεῖ. Μπορεῖ ὅμως καί νᾶταν πού μισοφώτιζε μέσα στή σκηνή καί πῆγα νά τόν πλησιάσω.

— Ἐδῶ, λέγε, ἐσύ τί θά κάνεις; οὐρλιασε ὁ ἀρχηγός.

Ἀπάντησα χωρίς νά σκεφτῶ γιατί εἶμουνα βέβαιος τώρα πώς ὁ Μανώλης δέν ἔβλεπε.

— Ὅχι, εἶπα, καί πῆγα νά πῶ πώς «δέ βλέπει», ἀλλά δέν πρόφτασα.

— Πιάστο, μοῦπε πάλι. Μοῦδινε κάτι σάν μολύβι χρυσό.

— Ἐδῶ, κ' ἔδειξε ἕνα χαρτί πούχε ἕνα κατεβατό καί μίαν ἐπικεφαλίδα.

— Ὅχι, εἶπα πάλι κι' ὁ κοντυλοφόρος εἶχε πέσει ἀπ' τά χέρια μου. Δέ σκεφτόμουνα παρά μόνο πώς ὁ Μανώλης εἶχε στραβωθεῖ. Μέσα σέ τόση ὥρα...

Αἰσθανόμουνα νά μέ χτυποῦν, ὅμως τό μυαλό μου εἶταν στά μάτια τοῦ Μανώλη. Εἶμουνα μπρούμυτα καί μέ χτυποῦσαν χωρίς σταματημό. Ἐκαναν σάν λυσσασμένοι.

Ἐνας ἀνέβηκε πάνω μου καί μέ τ' ἄρβυλά του χτυποῦσε τό πισωκαῦκι μου. Ἐνοιωθα πώς τίς πιό δυνατές εἶταν ἐκείνων μέ τά γαλόνια καί μιά στιγμή σταμάτησαν. Ὁ ἀρχηγός ἔκαμε ἕνα νόημα καί οἱ δύο λοχιές μ' ἔπιασαν ἀπ' τούς ὤμους καί μέ σήκωσαν ὄρθιο.

— Στήν καρέκλα, εἶπε κείνος. Ἐκεῖ, τώρα θά συζητήσουμε φιλικά.

Πῆγε νά σκάσει κάτι σάν γέλιο στό στόμα μου. Ἐφτυσα τό χῶμα καί σκουπίστηκα μέ τήν ξανάστροφη τοῦ ἀριστεροῦ. Τό δεξιό δέ μπορούσα νά τό κουνήσω.

— Λοιπόν, ξεκινήσατε μαζύ; Ποιάν ὥρα; Πότες φύγατε ἀπ' τό Μεταγωγῶν;

— Τό πρωῖ στίς ὀχτώ, εἶπα.

— Εἶχε τρικυμία;

— Ὅχι.

— Εἶχε τρικυμία, μωρέ; φώναξε τοῦ Μανώλη.

— Ὅχι, ἔκαμε κι' αὐτός.

— Πῶς φαίνεται τό Μακρονῆσι ἀπ' τό Λαύριο;

— Πῶς φαίνεται... σά νησί.

— Θά ἀπαντᾷ αὐτός πρώτα.

— Τί γράμματα ἔχουνε γράψει στήν πλαγιά; Ἐσύ, μωρέ, θά πεις. Ἐσύ τσιμουδιά, εἶπε σέ μένα. Τί λένε αὐτά τά γράμματα;

— Λένε Ζήτω ὁ Βασιλεὺς, εἶπε ὁ Μανώλης.

— Δυνατά.

— Λένε, Ζήτω ὁ Βασιλεὺς, εἶπα κ' ἐγώ.

— «Λένε»... γιατί δέ βλέπει τώρα; ρώτησε ἐμένα.

— Γιατί τόν στραβώσατε, τοῦ ἀπάντησα.

Δέν πρόφτασα ὅμως νά τό πῶ καλά-καλά, γιατί πῆρα στό σβέρκο μιά μ' ἕνα χοντρό ξύλο καί σωριάστηκα στό χῶμα.

Κρύωνα κ' εἶταν νύχτα. Τίποτα ἄλλο. Κ' ἕνα πράμα σάν σφουγγάρι μέσα στό κεφάλι μου. Καί κουνιόνταν σιγά κ' ὅσο ξυπνοῦσα κουνιόνταν γρηγορώτερα καί τᾶσβυνε ὅλα. Δέ θυμόμουνα τίποτα καί τό σφουγγάρι ὄλο κ' ἔσβυνε. Εἶτανε ἕνας μαυροπίνακας μέσα στό πράμα αὐτό πού εἶταν τό κεφάλι μου. Εἶταν ὅμως χοντρό καί τό μόνο πράμα πού κουνιόνταν εἶταν τό σφουγγάρι.

Δίπλα μου ἔνοιωσα κάτι ζεστό καί μαλακό. Τῶπιασα ἔτσι μέ τό χέρι. Τῶπιανα πολλήν ὥρα. Φαινόταν σάν λάστιχο, σάν πετσί. Ἐνα πράμα γράφτηκε στό μαυροπίνακα καί μέ μᾶς σβύστηκε. Ὅμως τῶνοιωθα. Εἶταν μαλακό καί μέσα εἶχε λίγη ζέστα.

Ἐτσι πού κρύωνα σπρώχτηκα καί κόλλησα πάνω σ' αὐτό τό πράμα. Ὅμως κρύωνα πολύ κ' ἔνοιωθα ἕνα χτύπο ν' ἀκούεται καί μοῦ φαινόταν πώς ροκάνιζα τόν μαυροπίνακα. Κρύωνα πολύ κι' ὄλο κ' ἔπεφτα πάνω σ' αὐτό τό μαλακό πράμα πού εἶταν ἐκεῖ. Εἶταν δίπλα μου, πάνω, κάτω. Δέ μπορούσα νά ξέρω τί εἶταν. Ὅμως, ὅτι καί νά εἶταν, δέ μπορούσε νά μέ ζεστάνει.

Ἀκούονταν ἕνα γουργουρητό. Καί κάτι σάν βρῶμα. Εἶταν ὅμως τό σφουγγάρι πού τᾶσβυνε ὅλα καί πού στό τέλος χάθηκε κι' αὐτό. Ἡ κάτι ἄλλο θά συνέβηκε, γιατί τό σφουγγάρι κουνήθηκε πιό γρήγορα καί δέ θυμᾶμαι τίποτα ἄλλο.

Τό πρωί ἔνοιωσα ἕνα χτύπημα στήν πλάτη, κι' ἄνοιξα τά μάτια. Εἶδα τούς δύο ἄλλους. Εἶταν γδυτοί ἀκόμη καί πέρασε πολύ ὥρα γιά νά καταλάβω πῶς εἶμουν καί γώ τό ἴδιο. Τό κεφάλι μου εἶταν πάνω σέ μιά κοιλιά. Πήγα νά σηκωθῶ καί τό σφουγγάρι τᾶσβυσε ὅλα. Ὑστερα πάλι τό ἴδιο. Μόλις σηκωνόμουν πεταγόνταν τό σφουγγάρι κ' ἔπεφτα κάτω. Μέ περίμεναν. Ὁ Μανώλης κοίταζε ἴσια. Κοίταζε ὅπως βλέπουν οἱ τυφλοί. Σήκωνε λίγο τό χέρι, τό κουνούσε λίγο κι' ἄνοιγε τό πόδι του. Ὁ ἄλλος εἶταν μιά καμπούρα. Κρατοῦσε ἐκεῖ τ' ἀχαμνά του κι' ἄνοιγε τά πόδια του. Περπατοῦσε πηδηχτά καί μόλις σηκωνόμουν πριχοῦ πέσω, ἔκανε ἕνα βῆμα. Μέ κρατοῦσε μέ τό δεξιί, ὁ Μανώλης ἀκουμποῦσε στόν ὄμο μου καί περπατούσαμε.

— Τά Μαμούθ!, ἔρχονται τά Μαμούθ... φώναζαν.

Δέ φαινόνταν κανεῖς. Τά χαμηλά ἀντίσκηνα εἶταν κλειστά. Καί στίς μεγάλες σκηνές οἱ πόρτες ἔγερναν στόν ἥλιο. Πίσω μας ἔρχόνταν ὁ ἀλφαμίτης μ' ἕνα χοντρό ξύλο. Ἄγγιζε στά γδυτά πισινά μου, ἔκανε πῶς μέ χτυποῦσε δυνατά κάθε πού ἔπεφτα χάμω καί μουρμούριζε:

— Φώναζε, φώναζε δυνατά, κάθε φορά πού σέ χτυπῶ. Φώναζε νά νομίζουν πῶς σέ χτυπῶ.

Καί μέ χτυποῦσε. Ὅμως ἔκανε πῶς βαροῦσε δυνατά.

Δέν ἔβλεπα κανένα. Δέν εἶχα ὅμως καί δύναμη νά φωνάζω. Ὅλα σταματοῦσαν μιά στιγμή. Μήτε νά μιλήσω, μήτε νά περπατήσω μποροῦσα. Ἦθελα νά σέρνομαι μέ τό κεφάλι. Κ' ἐκεῖνο μέ τραβοῦσε στά κάτω κι' ὅλο κ' ἔπεφτα.

Ἐκεῖνος ποῦθελε νά φωνάζω δέ μ' ἄφησε. Μέ σήκωνε, κ' ἔκανε πῶς μέ χτυποῦσε. Οἱ ἄλλοι ἔρχόνταν δίπλα. Πήγε ἀπό τό μέρος τους καί κλώτσησε δυνατά τό Μανώλη π' ἄφησε μιά φωνή κ' ἔπεσε μπρούμυτα. Αὐτός μέ τήν ἀχαμνή σπονδυλική δέ μιλοῦσε.

— Φώναζε, ἐσύ, μαρέ, ἔλεγε συνέχεια. Κάνε φασαρία, γιατί θά σέ χτυπῶ στά γεμάτα.

Εἶχαμε φτάσει στήν ἀποβάθρα. Οἱ ἀλφαμίτες καθόνταν στόν ἥλιο. Κάπνιζαν καί μόλις μᾶς εἶδαν, σηκώθηκαν ὅλοι μαζί. Ἄρχισαν μέ τά ξύλα καί χτυποῦσαν παντοῦ. Ἐπεσα μπρούμυτα καί δίπλα μου ὁ Μανώλης. Ὁ ἄλλος παραδίπλα.

— Φέρε τά χαρτιά, εἶπε ὁ ἐπικεφαλῆς.

Τά κόλλησαν στά μάτια μας καί φώναζαν ὅλοι μαζί: — Θά ὑπογράψετε, ναι ἤ ὄχι;

Ἄπ' τή μύτη μου ἔτρεχε αἷμα καί πνιγόμενα. Χωρίς νά τό θέλω λέρωσα τό χαρτί. Τά σάλια μου μέ πνίγανε κ' ἔφτυσα νά πάρω ἀναπνοή. Μοῦ τά κόλλησαν στά μοῦτρα ὅπως εἶταν. Ὑστερα ἀνέβηκε ἕνας στό κεφάλι μου καί χοροπηδοῦσε μέ τ' ἄρβυλα.

— Μαμούθ! θά ὑπογράψεις θές δέ θές. Μαμούθ, ὑπόγραψε νά γλυτώσεις.

Ὁ ἀρχηγός τόν ἔσπρωξε. Ἐκανε πῶς ἤθελε νά μέ γλυτώσει κι' ἄρχισε νά μιλᾷ πάνω ἀπ' τό κεφάλι μου. Εἶχε σκύψει καί τόν ἔβλεπα ἀνάποδα.

— Ἐλα, φιλαράκο, μήν κάνεις τόν ζόρικο. Ἐδῶ δέ μένει κανεῖς χωρίς τήν τσίφρα. Μιά κακομοίρη, καί τελείωσε. Δέ μπορείς;... θά σοῦ κρατῶ τό χέρι ἐγώ. Ἐλα, μπουμποῦκο μου. Δές κάτι αὐγά ποῦχει ὁ κερατάς. Θά στά κόψω καί θά σέ στείλω σέ κανένα χαρέμι στή Μέκκα.

Ἐέρασα στά πόδια του. Μέ κλώτσησε πάλι κ' ἔπεσε στούς ἄλλους. Ἐλεγε τά ἴδια πράματα. Κ' ὕστερα κουβέντιαζε μοναχός.

Δέν μποροῦσα νά τούς παρακολουθῶ. Ἐτσι πού μέ σήκωναν, ἔχανα τόν κόσμο. Μόνο ὅταν εἶμουν ὀριζόντια ἔνοιωθα. Καί μόλις ὀρθωνόμουν ἔπεφταν πάλι μέ τά ξύλα πάνω μου ὡς τή στιγμή πού σωριαζόμουν.

Ὁ Μανώλης εἶταν ὅλη τήν ὥρα γονατιστός καί κοίταζε ὅπως κοιτάζουν οἱ τυφλοί. Κοίταζε μπροστά χωρίς νά βλέπει. Καί μέ τό ἀριστερό κρατοῦσε τ' ἀχαμνά του.

Ὁ ἀρχηγός μιλοῦσε: Ἐκανε παρατηρήσεις πάνω στά κορμιά μας. Κ' εἶχε πάρει ἕνα ὕφος δασκάλου.

— Ὅπως βλέπετε... Θωρεῖτε, μαρέ; ἔκανε πῶς θύμωνε. Ὅπως βλέπετε, ἀνοίξετε τά στραβά σας καί θά δεῖτε πῶς τό πιό ἀκριβό πράμα πάνω στό κορμί εἶναι αὐτά. Κ' ἔδειχνε, μέ τό ξύλο πού κρατοῦσε, τ' ἀχαμνά μας. Κοιτάξτε πῶς τά φυλάουν. Εἶναι φλομωμένοι κι' ὅμως τά χέρια τους εἶναι ἐκεῖ τριγύρω. Τά προφυλάουν οἱ ἐρίφηδες. Δέτε! Πόσες, μαρέ, ἔχεις πλακώσει; Σήκω νά μᾶς πείς. Σκέφτηκα ν' ἀρχίσουμε ἀπό δῶ. Κοιτάξτε.

*Εβγαλε από τήν τσέπη του ένα σπάγγο κ' ἔκαμε μία θηλιά.

— Δέστα τοῦ πρώτου, εἶπε σ' ἕναν.

*Εκείνος ἔσκυψε καί πέρασε τή θηλιά σέ μένα.

— Σφίξε το! διάταξε. «Σιγά!», πῆγα νά φωνάξω.

— Τόν ἄλλον τώρα, εἶπε αὐτός.

*Ἔδесе καί τοὺς ἄλλους καί μᾶς σήκωσαν ὄρθιους.

*Ἔπεσα κ' οἱ ἄλλοι δυό ἐβαλαν τίς φωνές. *Ἐνας φριχτός πόνος μούκοψε τά γόνατα. *Ο σπάγγος τραβήχτηκε κι' ὅπως ἔπεφτα, ὁ Μανώλης μούγκρισε.

*Ἐνοιωθα νά μοῦ ξεπατώνουν τά σωθικά. Πῆγα νά πιάσω τόν σπάγγο καί μοῦ μάρανε τό χέρι τό ξύλο. Οἱ ἀλφαμίτες χασκογελοῦσαν. *Ο ἀρχηγός ἔκανε νόημα κ' ἕνας ἐρχόνταν καί μᾶς σήκωνε. Μόλις ἔκανα ὁμως ἕνα βῆμα μούρχόνταν πάλι ἡ ζάλη καί στό πέσιμό μου τραβούσα τόν σπάγγο. Οἱ ἄλλοι μούγκριζαν κ' ἔπεφταν κι' αὐτοί πάνω μου.

Οἱ θηλιές εἶχαν σφίξει γερά. Τ' ἀχαμνά μας μπλάβισαν κι' ὅπως εἶχαν φουσκώσει ἀπ' τό αἷμα καί τό τράβηγμα, φαινόνταν ὄρθά.

— Δέτε, τοὺς ἄτιμους! Φτοῦ σας! Φτύστε τους, ὄλοι! φώναζε ὁ ἀρχηγός. Φτύστε τους.

*Ἀρχισαν νά χορεύουν. Οἱ ἀλφαμίτες, σάν δαιμονισμένοι, ἐρχόνταν κοντά, ἔφτυναν γεμάτα στήν ἀρχή κ' ὕστερα ὅταν στέγνωσε τό στόμα τους, ἔφτυναν ξερά.

— Φτοῦ! φτοῦ!

— Σᾶς σηκώθηκε, μωρέ!

— Φτοῦ! Μαμούθ!

*Ἀνοιξα τά μάτια. Βράδυαζε πάλι. *Ἡ ὕγρασία εἶχε μουλιάσει τό κορμί μου. Εἶμουν ἀνάσκελα. Δέ μποροῦσα νά ὀρθωθῶ καί μήτε νά καθήσω. Μόλις σηκωνόμουνα ἔχανα τόν κόσμο. Στά πόδια μου ἔσπαζε τό κύμα καί κάτω ἀπό τήν πλάτη ἐρχονταν σιγανά τό νερό, μ' ἐγλειφε ὡς πάνω στοὺς ὦμους, κ' ἔβρεχε τά μαλλιά μου. Θᾶχε συνηθίσει τό κορμί μου, γιατί ἐνοιωθα πῶς ὁ μισός εἶμουν ξυλιασμένος. *Ἄλλοῦ πονοῦσα πολύ κι' ἄλλοῦ ὁ πόνος σούβλιζε κ' ἔφτανε ὡς μέσα στά στήθια μου. Προσπάθησα νά σηκωθῶ, σιγά-σιγά σέρνοντας πάνω στίς

τσουγκράνες τήν πλάτη μου. *Ἐπρεπε νά βγῶ ἀπ' τό νερό καί ὕστερα ἀπό ὥρα εἶχα τραβηχτεῖ ὡς ἕνα μέτρο. Μόνο τά πόδια μου βρεχόνταν.

*Ο Μανώλης εἶτανε ὀλόκληρος μέσα στό νερό. Μέ τό ἄριστερό μου πόδι κούνησα τό κεφάλι του. *Ὁμως εἶταν ἀναίσθητος. *Ἐβλεπα τό στήθος του ν' ἀνεβοκατεβαίνει, νά ξεφυσᾷ καί δέ σταμάτησα νά τοῦ κινῶ τό κεφάλι.

Τό ἄριστερό μου εἶχε κουραστεῖ. *Ἐπειτα ἔτσι πού τόν ἔσπρωχνα, ἔμπαινε πιο πολύ μέσα στό νερό. Γύρισα μπρούμυτα κι' ἀρχισα μέ τό δεξί. Στό τέλος σά νά συνῆρθε. Κουνήθηκε ὀλόκληρος κι' ἀνοιξε τά μάτια.

Τόν ἔβλεπα καί δέν πίστευα στά δικά μου. Δέ μποροῦσα νά πιστέψω πῶς εἶχε πάψει νά βλέπει. *Ὁμως δέν ἔβλεπε. Κούνησε πάνω κάτω τά βλέφαρά του κι' ὀρθώθηκε στοὺς ἀγκῶνες. *Ἀνακάθησε κ' οἱ πλάτες του φάνηκαν, αἱματωμένες καί μπλαβοκόκκινες. Στ' ἄριστερά του εἶχε κουλουριαστεῖ ὁ ἄλλος. Τοῦ μίλησα σιγανά.

— Εἶμαι γώ, εἶπα τοῦ Μανώλη.

Γύρισε, εἶδα τό πρόσωπό του καί τρόμαξα. *Ὁμως δέν ἔβλεπε, γιατί ἔβλεπε λίγο πιο πέρα ἀπό κεῖ πού εἶμουν ξαπλωμένος.

— Τράβηξέ τον, εἶπα, εἶναι ἄριστερά σου.

*Ἐκαμε τό χέρι του στ' ἄριστερά. Τ' ἄπλωσε κουνώντας το δῶθε κεῖ, καί βρῆκε τά μαλλιά του.

— Σῦρε τον, τοῦπα.

Τά δάχτυλά του εἶταν πρισμένα καί δέ λυγοῦσαν. Γύρισε μπρούμυτα καί τόν ἔπιασε μέ τό ἄριστερό. Τραβήχτηκε πρῶτα αὐτός κ' ὕστερα τόν ἔσυρε. *Ο ἄλλος ἔβαλε μία φωνή καί ξανάπεσε στό νερό μέ τά μούτρα. Βρυχήθηκε σά νά πνιγόνταν καί σηκώθηκε στά γόνατα.

*Ο Μανώλης δέν ἔβλεπε νά τόν πιάσει. Κινοῦσε τό χέρι του μέσα στό νερό καί τόν ζητοῦσε.

— *Ἐχει βγεῖ ἀπ' τό νερό. Στέκει στά γόνατα. Φίλε, ἔλα πιο ἔξω. *Ἐλα λίγο ἔξω. Βγές ἀπ' τό νερό, φώναξα.

*Ἀκουσε τή φωνή μου καί πῆρε κατεύθυνση. Εἶχα ἀποκάμει κ' ἔγειρα στά πίσω τό κεφάλι μου. Κάτι μέσα στό κρανίο μου μ' ἔκανε νά κουράζομαι καί νά μήν μπορῶ νά κουνηθῶ. Κρύωνα κι' ὁμως ἤθελα νά κοιμηθῶ. Βυθίζομουν σέ μία μαυρίλα πού μέ νύσταζε καί ξαφνικά ξυπνοῦσα. *Ἀνοιγα τά μάτια, πῆγαινα νά σηκωθῶ καί ξανάπεφτα ξερός.

Σέ μιὰ τέτοια στιγμή είδα τόν Μανώλη νά κάθεται δίπλα μου καί τό σύντροφό μας νάναι πεσμένος καί κουλουριασμένος κοντά του. Ἦρθανε πió σιμά καί κόλλησε ὁ ἕνας στόν ἄλλο. Είχε ἀρχίσει νά βραδυάζει καί τό κρύο ἔπεφτε λίγο-λίγο. Περνοῦσε τό πετσί μας κ' ἔφτανε ὡς μέσα στήν καρδιά.

Κάτι θά γινόνταν πió πέρα γιατί σφύριζαν.

— Εἶναι ἡ ὥρα τοῦ συσσίτιου, ἄκουσα μιὰ φωνή.

Τρόμαξα. Γύρισα νά δῶ ποιός μίλησε καί αἰσθάνθηκα πῶς καί ὁ Μανώλης εἶχε γυρίσει στ' ἀριστερά του. Μιλοῦσε ὁ σύντροφός μας. Πρώτη φορά εἶχα ἀκούσει τή φωνή του. Φαινόνταν πió γερή ἀπό κείνον καί δέν πίστευα στ' αὐτιά μου. Ἄν τόν εἶχα ξανακούσει νά μιλεῖ δέ θά φοβόμουνα καθόλου. Μήτε γιά τόν ἑαυτό μου, μήτε γι κείνον. Κατάλαβα πῶς κι' ὁ Μανώλης σκεφτόνταν τό ἴδιο. Γύρισε στό μέρος του.

— Θάθελα νά σέ δῶ τώρα πῶς εἶσαι... Μαμούθ!... εἶπε ὁ Μανώλης.

Τό μεγάφωνο εἶτανε στή διαπασῶν. «Ἐδῶ βρῆκα τήν ἀλήθεια, τήν ἀγάπη, ἐδῶ εἶδα τό φῶς μου...»

— Μαμούθ!... ἔλεγε ὁ Μανώλης καί... «κοίταζε» ἐκεῖ στά βορεινά. Μαμούθ... «τήν ἀλήθεια, τό φῶς μου...» ψιθύριζε.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΤΟΥ ΚΟΘΡΑ²

ΣΗΜΕΡΑ ἀκούστηκε τό ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ.

— Κύριε Κοθρᾶ, εἶπε ἕνας ἀνθυπολοχαγός, σῶς θέλει ὁ κύριος διοικητής.

Ἐκεῖνος ἀκούσθηκε σχεδόν στάθηκε προσοχή. Μπορεῖ καί γι' αὐτό νά θύμωσε ὁ Κοθρᾶς γιατί τόν φώναξε, τοῦ μωρμούρισε κάτι πού δέν ἀκούστηκε καί τόν ἄφησε σύζυλο.

Ὅμως δέν ἔκαμε δύο βήματα καί γυρίζοντας ἀπότομα ἄρχισε τίς φωνές. Βλαστημοῦσε καί κατέβαζε τά ἅγια τῶν ἁγίων μ' ἕνα παράξενο τρόπο. Σά νά μήν βλαστημοῦσε κανένα ἢ σά νά τᾶχε μέ τόν ἑαυτό του. Ὁ ἀνθυπολοχαγός στεκόταν ἀμίλητος μ' ἕνα τσιγάρο στό χέρι. Ὅση ὥρα κράτησε τό μπουρίνι δέν τῶβαλε στό στόμα του καί μόλις ὁ Κοθρᾶς κίνησε νά φύγει πήρε μιὰ ρουφηξιά. Ἐκεῖνος ὁμως σταμάτησε πάλι. Γύρισε, εἶδε τό τσιγάρο καί λές καί τόν ἔπιασαν ἀπότομα τά νεῦρα του. Κτυπήθηκε ὀρθιος, ξαναβρίστηκε, βλαστήμησε καί κάνοντας νά γυρίσει πίσω ἄρχισε νά φωνάζει:

— Πέταξέ το, ρέ, σβῦστο, σβῦστο, γουροῦνι.

Τό τσιγάρο ἔπεσε ἀπ' τά χέρια τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ. Ἐπεσε, δέν τῶρριξε. Κι' ὁ Κοθρᾶς σάν δαιμονισμένος ἔτρεξε, τό πάτησε, ἔστριψε τό πόδι του κι' ἔκαμε ἕνα

² Κοθρᾶς: = Βασανιστής στή ΣΦΑ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μαμούθ	Σελ.	7
Τό βασίλειο τοῦ Κοθρά	»	19
Ὁχτώβρης 1949	»	42
Ὁδός Νικοδήμου 20	»	56
Στό «Ἴόνιον»	»	64
Ὁ Σταμπούλ	»	70
Οἱ Μαργαρίτες τοῦ Ἁγίου	»	79
Τό Σημειωματάριο τῆς Ἐπιστροφῆς	»	84
Ταραράμ	»	100
Ἕνας Ἀτέλειωτος Πόνος	»	104
Τό Κερί	»	109
Εἰκοσιδύο Πρωτοχρονιές	»	118
Ἡ «Ἐπανάσταση»	»	122
Τά Σταφύλια τοῦ Σπούτνικ	»	131
Τά Παπούτσια	»	155
Χριστούγεννα	»	164
